

Aan de gemeenteraad

Onderwerp	Randvoorwaarden en uitgangspunten warmtenetten
Uw kenmerk	-
Ons kenmerk	2023-132462
Dienst	Fysiek Domein
Sector	Duurzame omgevingskwaliteit
Contact	14 058,
Bijlagen	Rapportage rolinneming bij warmtenetten
Datum	18 juli 2023

Geachte leden van de gemeenteraad,

Op 1 december 2021 heeft uw raad de Warmtevisie Leeuwarden ‘Stap voor stap aardgasvrij vastgesteld’. Sindsdien zijn verschillende initiatieven ontstaan en hebben zich ontwikkelingen voorgedaan op het gebied van wet- en regelgeving. Zo is onder meer een concept van de Wet collectieve warmte (Wcw) gepubliceerd, waarbij de minister het uitgangspunt hanteert dat de infrastructuur van collectieve warmtesystemen in publieke handen komt. Met deze brief informeren wij u over de verschillende ontwikkelingen en de manier waarop wij anticiperen op de Wcw.

We gaan achtereenvolgens in op de volgende zaken:

1. Warmtevisie Leeuwarden
2. Voordelen van collectieve warmte
3. Wet collectieve Warmte
4. Ontwikkelingen Leeuwarden
5. Onderzoek eigen rol bij warmtenetten

Warmtevisie Leeuwarden

Op 1 december 2021 heeft de gemeenteraad de Warmtevisie Leeuwarden ‘Stap voor stap naar aardgasvrij’ vastgesteld. In deze visie is vastgelegd welke buurten de gemeente voor 2030 wil voorzien van hernieuwbare, aardgasvrije energie. Bovendien hebben wij per buurt aangegeven welke alternatieven voor aardgas het meest haalbaar zijn. Daarbij is sprake van individuele opties, zoals een warmtepomp en collectieve opties, zoals het warmtenet. De volgorde waarin wijken en dorpen in de warmtevisie van het gas af gaan, is in belangrijke mate bepaald door de mogelijkheid om een collectief warmtenet aan te leggen. Daarnaast speelt de aanwezigheid van energie-initiatieven of energiecoöperaties een rol evenals het bezit van woningbouwcorporaties.

Voor een aantal van de wijken die voor 2030 van het aardgas af gaan zijn wij op dit moment bezig met het opstellen van warmte-uitvoeringsplannen. In het najaar van 2023 zullen we u hierover nader informeren.

Voordelen van collectieve warmte

Het inzetten van collectieve warmtenetten voor het verwarmen van woningen, bedrijven en utiliteitsbouw heeft een aantal voordelen ten opzichte van andere energie-opties:

- De maatschappelijke kosten zijn over het algemeen lager dan verwarming met individuele warmtepompen of duurzaam gas (mits er voldoende aansluitingen zijn en de afstand tussen aansluitingen niet te groot is);
- Warmtenetten met een (midden)hoge temperatuur kunnen ook worden ingezet bij woningen die minder goed geïsoleerd zijn of kunnen worden, terwijl voor warmtepompen een hoge isolatiegraad noodzakelijk is;
- Met collectieve warmte is een minder grote hoeveelheid elektrische energie gemoeid, dus er is minder ruimtebeslag in het landelijk gebied door windenergie of zonneparken;
- Vanwege voorgaande redenen is er ook geen of minder afhankelijkheid van de netcapaciteit (of netschaarste);
- Het warmtenet bevindt zich grotendeels onder de grond en heeft bovengronds weinig ruimtelijke impact.

Wet Collectieve Warmte

Op 22 juni 2022 is de Wet Collectieve Warmtevoorziening (Wcw) in consultatie gegaan. Met deze wet worden de volgende doelen nagestreefd:

- groei van collectieve warmtesystemen mogelijk te maken;
- meer transparantie in de tariefstelling;
- aanscherpen van de vereisten voor leveringszekerheid;
- en het zeker stellen van de duurzaamheid.

Daar bovenop heeft minister Jetten op 21 oktober 2022 de Tweede Kamer middels een brief geïnformeerd over het besluit om de infrastructuur van collectieve warmtesystemen in publieke handen te brengen. Concreet betekent dit dat wij als gemeente alleen warmtebedrijven voor een nieuw gebied kunnen aanwijzen waarbij de infrastructuur in handen is van een of meerdere publieke partijen, of waarbij een of meerdere publieke partijen door een meerderheidsaandeel in het warmtebedrijf doorslaggevende zeggenschap hebben over de infrastructuur.

Het door de minister ingenomen standpunt is onder andere tot stand gekomen in overleg met de G40 en de VNG. Daarbij spelen de volgende overwegingen een rol. Draagvlak en vertrouwen in de warmtetransitie zijn van groot belang. Publieke regie is daarvoor noodzakelijk en vanuit het Klimaatakkoord wordt deze regie rol bij de gemeenten gelegd. De G40 en de VNG vinden dat er in het geval van warmte-infrastructuur sprake is van een vitale infrastructuur. Zij ondersteunen dan ook het publiek eigenaarschap van deze infrastructuur, om marktmonopolie op vitale infrastructuur te voorkomen. Tegelijkertijd moeten publieke en private partijen met elkaar samenwerken om te transitie te laten slagen. Op basis van deze overwegingen heeft de minister middels een brief deze aanvulling aangekondigd op de Wcw.

De laatst bekende planning van de Wcw is als volgt:

- Juni 2023 is de wet gereed om voorgelegd te worden aan het ACM voor een Uitvoering en Handhaving Toets.
- September de wettekst bespreken in de ministerraad en voorleggen aan de Raad van State.
- Na het RvS advies parlementaire behandeling in Tweede en Eerste kamer met de beoogde inwerkingtreding van de wet de tarief regulering 1 januari 2025.

Ontwikkelingen Leeuwarden

In Leeuwarden zijn inmiddels een aantal ontwikkelingen met collectieve warmte gestart, of in een voorbereidende fase:

- Geothermie & Kopgroep Geoconsortium;
- Heechterp vernieuwt;
- Elfstedenpark;
- Voorfase: Zwette IV;
- Voorfase: Nieuw Oud Oost.

In deze brief informeren wij u over de voortgang van het geothermieproject en 'Heechterp vernieuwt'. De andere projecten zitten nog in een voorbereidende fase. Hierover zullen wij u op een later moment informeren.

Heechterp vernieuwt

Bij de gebiedsontwikkeling 'Heechterp vernieuwt' is al geruime tijd de intentie om hier een collectieve warmte-oplossing te realiseren. Om de uitgangspunten en randvoorwaarden goed te kunnen borgen is een publiek belang deze ontwikkeling wenselijk. Deze zomer gaan wij samen met Elkien op zoek naar een ontwikkelpartner om dit warmtenet vorm te geven. Met deze partner zal de gemeente de financiële, juridische en de mogelijke governance structuren verder uitwerken en ter besluitvorming voorleggen.

Warmtenet en samenwerkingsovereenkomst Ennatuurlijk

In Leeuwarden wordt al lange tijd gewerkt aan de realisatie van een warmtenet op basis van geothermie (aardwarmte van grote diepte). De gemeente heeft hierbij tot nog toe een faciliterende rol vervuld. Onder andere door bij te dragen aan het vinden van een geschikte bronlocatie en het stroomlijnen van het vergunningsproces. Daarnaast hebben wij een samenwerkingsovereenkomst afgesloten om afspraken te maken over het graafwerk van het eerste hoofdtracé met Ennatuurlijk. De SOK is op 1 juli 2020 besproken met uw raad. Vervolgens heeft het college op 29 september 2020 de SOK vastgesteld en uw raad hierover geïnformeerd.

Voortgang geothermiebron & warmtenet

Momenteel is de geothermische bron in handen van Ennatuurlijk, Shell, EBN en Bouwgroep Dijkstra Draisma, terwijl de aanleg van het hoofdtransportnetwerk zal worden verzorgd door Ennatuurlijk. De eerste boring van de geothermie bron leverde (nog) niet het gewenste resultaat op: de temperatuur was goed, maar men kon maar de helft van de beoogde hoeveelheid water oppompen. Dit zet de businesscase van het consortium onder druk. Wel is er gekeken naar optimalisaties van de bron, omdat partijen in principe graag door willen ontwikkelen (een groot deel van de voorinvesteringen is immers al gedaan).

Op 28 januari 2023 heeft Ennatuurlijk de investeringspauze aangekondigd voor de ontwikkelingen in de gemeente Leeuwarden (en andere gemeente). Voornaamste reden is de nieuwe marktordering uit de brief van minister Jetten en de onzekerheid die dit met zich meebrengt over de gedane investeringen.

Momenteel wordt er zowel op project als op gemeentelijk niveau met Ennatuurlijk gesproken over de vervolgstappen in het warmtenet.

Onderzoek eigen rol bij warmtenetten

Anticiperend op de nieuwe wetgeving heeft de gemeente met een extern adviesbureau en een ambtelijke werkgroep onderzoek gedaan naar de gemeentelijke rollen bij warmtenetten. Daarbij is onder andere verkend op welke wijze publieke belangen als leveringszekerheid, duurzaamheid en betaalbaarheid optimaal kunnen worden geborgd. Dit onderzoek treft u in de bijlage aan.

Het onderzoek kan worden gebruikt om een standpunt in te nemen over de rol van de gemeente bij de toekomstige ontwikkeling en uitrol van warmtenetten. Om tot deze positionering te komen is het van belang om een aantal uitgangspunten en randvoorwaarden te bepalen.

Uitgangspunten en Randvoorwaarden

Op basis van de vastgestelde Warmtevisie, de Warmtegids en de inbreng van uw raad in het kader van de SOK met Ennatuurlijk hanteren wij de volgende uitgangspunten en randvoorwaarden bij de ontwikkeling van collectieve warmte:

1. **Duurzaamheid:** de warmtelevering heeft een minimale tot geen CO₂ - uitstoot.
2. **Betaalbaarheid:** de tariefstelling is transparant en betaalbaar voor de afnemer, er wordt gestuurd op het 'kostprijs plus' principe waarbij het maken van winst geen doel is voor de gemeente en de plus ten goede moet komen aan de transitie en het kansrijk maken van andere gebieden.
3. **Betrouwbaarheid:** de warmtelevering is op elk moment gegarandeerd.
4. **Toegankelijkheid:** aan elke bewoner in een wijk die (technisch gezien) potentie heeft voor toepassing van collectieve warmtenet, wordt een warmteaanbod gedaan. Vanuit het 'kostprijs plus' principe kan de potentie van gebieden worden verbeterd om ook daar tot een passend aanbod te komen.
5. **Integraliteit (van het warmtesysteem):** de vraag, aanbod en infrastructuur van warmte staan op zowel de korte als lange termijn met elkaar in verhouding. Daarnaast is integraliteit in de uitvoering van belang; het combineren van werkzaamheden. En de integraliteit met andere opgaven zoals bijvoorbeeld armoede.
6. **Openheid bronzijde:** diverse bronnen kunnen flexibel worden ingezet om warmtelevering te optimaliseren voor de afnemer.

Conclusies van het onderzoek

Uit het onderzoek kwamen o.a. de volgende conclusies naar voren.

De bovenstaande Uitgangspunten en Randvoorwaarden zijn met de huidige (faciliterende) rol van de gemeente bij warmtenetten lastig te waarborgen en niet toekomstbestendig met het oog op de Wet collectieve warmtevoorziening (Wcw)

In het onderzoek zijn ook andere publieke partijen in Friesland geconsulteerd. Deze partijen zien op dit moment geen initiërende rol voor zichzelf bij warmtenetten, maar willen wel helpen als de gemeente daarom vraagt. Om de randvoorwaarden en uitgangspunten goed te borgen voor de inwoners van Leeuwarden wordt er dus vooral naar de gemeente Leeuwarden gekeken, al dan niet in samenwerking met andere partijen.

Er worden meerdere mogelijke rollen voor gemeenten omschreven; de volgende, de leidende en de proactieve (ondernemende) gemeente. Vanuit de huidige volgende rol is het lastig de belangen te waarborgen.

Om de bovenstaande uitgangspunten beter te waarborgen, kan de gemeente vanuit een meer proactieve rol zelfstandig een warmtenet ontwikkelen en exploiteren. Ook kan zij er voor kiezen om dit samen met andere publieke partijen doen of met een private partij samenwerken zoals Ennatuurlijk. Samenwerken met een private partij dient dan wel binnen de kaders van de Wet Collectieve Warmte te gebeuren.

Vervolg

Om deze meer proactieve rol verder te vorm te geven, wordt er een warmteregiegroep gevormd. Deze groep zal voor een deel worden ingevuld met reeds bestaande capaciteit. Nieuwe capaciteit wordt gefinancierd vanuit de klimaat- en energiegelden die vanuit het Rijk beschikbaar zijn gesteld.

De kansen en risico's worden per ontwikkeling verder in kaart gebracht. Wanneer dit tot concrete investeringsvoorstellen leidt, zullen wij deze aan uw raad voorleggen. In de tussentijd zijn we graag bereid om het gesprek aan te gaan over de geschetste kansen, rollen, risico's en randvoorwaarden.

Hoogachtend,

burgemeester en wethouders van Leeuwarden,

burgemeester.

secretaris.

**Dit document is rechtsgeldig digitaal ondertekend.*